

Handläggare

Susanne Tidestrand
Telefon: 08-508 323 43

Till

Utbildningsnämnden
2020-08-27

Amanda Folkebrant
Telefon: 08-508 330 01

Slöjförbud i Stockholms stads grundskolor

Remiss från kommunstyrelsen, dnr. KS 2020/501

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Lee Orberson
Grundskoledirektör

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har till utbildningsnämnden remitterat motionen ”Inför ett slöjförbud i Stockholms stads grundskolor” från Peter Wallmark m.fl. (SD). Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige ska besluta att Stockholms stad inför ett slöjförbud på alla skolor i kommunen.

Utbildningsförvaltningen avstyrker förslaget. Förvaltningens tolkning av gällande lagstiftning är att det idag saknas rättsliga förutsättningar att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan. Rättsliga klargöranden från andra myndigheter, såsom förvaltningsrätten och Skolverket, bör inväntas innan förslaget utvärderas till fullo. I motionen framförs att slöjförbud är en nödvändig åtgärd för att komma tillrätta med hedersförtryck och religiöst våld. Förvaltningen vill framhålla att arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats under de senaste åren i Stockholms stad.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund/Ärendet

Kommunstyrelsen har till utbildningsnämnden remitterat motionen ”Inför ett slöjförbud i Stockholms stads grundskolor” (dnr. KS 2020/501) från Peter Wallmark m.fl. (SD). I motionen framförs att de värderingar slöjan representerar inte hör hemma i skolan i ett modernt sekulärt samhälle. Ett slöjförbud bör därför införas och är en nödvändig åtgärd om Stockholms stad vill komma åt de problem som finns med hedersförtryck och religiöst tvång.

I motionen anförs också att slöjan signalerar ojämställdhet mellan flickor och pojkar, att slöjan är en islamistisk symbol som symboliserar religiös underkastelse och påtvingad uppdelning mellan män och kvinnor, framtagen av män för att förtrycka kvinnor. Motionärerna anser att det inte är möjligt för skolan att på riktigt verka för jämställdhet om barn av kvinnligt kön sexualiseras i skolan genom slöjan.

Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige ska besluta att Stockholms stad inför ett slöjförbud på alla skolor i kommunen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas av den fackliga samverkansgruppen den 18 augusti 2020. Ärendet kommer också att behandlas av utbildningsnämndens råd för funktionshinderfrågor vid sammanträdet den 19 augusti 2020.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen avstyrker förslaget. Förvaltningens tolkning av gällande lagstiftning är att det idag saknas rättsliga förutsättningar att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan. Vidare finns det skäl att invänta rättsliga klargöranden i frågan från andra myndigheter, såsom förvaltningsrätten och Skolverket.

I motionen framförs att slöjförbud är en nödvändig åtgärd för att komma tillrätta med hedersförtryck och religiöst våld. Förvaltningen vill framhålla att arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats under de senaste åren i Stockholms stad.

Rättsliga förutsättningar

Enligt förvaltningen kan ett förbud mot slöja i skolan innebära en begränsning av grundlagsstadgade fri- och rättigheter, såsom religionsfriheten, yttrandefriheten och förbudet mot diskriminering. Vissa grundlagsstadgade fri- och rättigheter är möjliga att begränsa, men kräver då stöd i lag. Förvaltningens bedömning är att det idag saknas tydligt lagstöd för att genomföra ett generellt förbud mot slöja i skolan.

Av diskrimineringslagen framgår att den som bedriver verksamhet som avses i skollagen eller annan utbildningsverksamhet inte får diskriminera något barn eller någon elev. Diskriminering innebär att någon direkt eller indirekt missgynnas, och missgynnandet har samband med personens kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Av förarbetena till diskrimineringslagen framgår att klädsel är något som normalt bestäms av individen själv. Utgångspunkten bör vara att utbildningsanordnare ska visa respekt för enskilda deltagares val av klädsel och liknande, särskilt när det är frågan om religiöst betingade uttryck. Ett förbud för till exempel skolelever att i vissa angivna sammanhang bära en speciell klädsel – något som blivit aktuellt beträffande heltäckande slöja, så kallad burqa – kan dock godtas även om klädseln har religiös bakgrund. Detta gäller ifall klädseln i enskilda fall väsentligt skulle försvåra kontakten och samspelet mellan lärare och elever eller medföra särskilda risker vid laborationer eller liknande övningar. Ett avsteg från diskrimineringsförbudet bör i ett sådant sammanhang motiveras av ett syfte som återfinns i de regelverk som styr skolans verksamhet.

Skäl att invänta ytterligare rättsligt klagörande

Kommunfullmäktige i andra kommuner har behandlat liknande förbud mot bland annat slöja i skolan. Vid en kommun har beslut tagits och därefter överklagats till förvaltningsrätten, som ännu inte meddelat något avgörande. Vidare har Diskrimineringsombudsmannen initierat en tillsyn av nämnda kommun och beslut, men har ännu inte fattat något beslut i ärendet.

Ytterligare ett underlag att avvakta kommer från Skolverket som genomför en översyn av sina juridiska riktlinjer om elever med heltäckande slöja i skolan. Målet är att göra riktlinjerna bredare och inte endast behandla frågan om slöja. Samtidigt vill Skolverket säkerställa att riktlinjerna följer lagen och aktuell praxis, till exempel kopplat till Europakonventionen. Skolverkets tidigare

tolkning av nuvarande lagstiftning har varit att ett generellt förbud mot heltäckande slöja inte kan införas.

Förvaltningens bedömning är att avgörande från förvaltningsrätten, och eventuellt högre instans, beslut från Diskrimineringsombudsmannen samt Skolverkets juridiska riktlinjer bör inväntas innan förslaget om att införa ett generellt förbud mot slöja i skolan kan utvärderas till fullo.

Skolor och förvaltningens systematiska arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och för jämställdhet
Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats i staden under de senaste åren. Under år 2019 antog utbildningsnämnden en handlingsplan mot våld i nära relation (VINR) och hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) för stadens skolor för perioden 2019-2020. Syftet med handlingsplanen är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för skolornas och förvaltningens arbete kring det främjande och förbyggande arbetet.

Utbildningsförvaltningen har skapat nya strukturer för kampanjer och information riktad till skolpersonal och till elever för att öka kunskaperna kring HRV och rätten till att forma sitt eget liv. Kampanjerna har samordnats tillsammans med Origo, som är Stockholms läns resurscentrum i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, och socialförvaltningen.

Skolan har en unik och viktig roll att bygga upp förtroendefulla relationer som är en förutsättning för att kunna se, upptäcka och agera när barn och ungdomar lever med och utsätts för våld. Sedan hösten 2019 finns två frågor om våld i skolornas hälsoenkäter som riktar sig till elever i årskurs 4, årskurs 8 och gymnasiet. Eleverna ska svara på hälsoenkäten före det enskilda hälsosamtalet med skolsköterskan. Under hälsosamtalet följs hälsoenkäten upp. Detta ger en unik möjlighet för skolsköterskor att prata om utsatthet och våld med enskilda elever samt att agera vid misstanke eller oro för en elevs livssituation.

Stockholms stads skolor har också ett viktigt uppdrag att motverka stereotypa könsroller för att påbörja en attityd- och förändringsprocess bland barn och ungdomar, så att de tar avstånd från alla former av våld. Ett tjugotal grundskolor i staden arbetar med våldsprevention som ett led att arbeta förebyggande kring jämställdhet och att skapa en attitydförändring kring våld. Skolorna arbetar med två olika lektionsprogram. *Mentorer i våldsprevention (MVP)* är en lektionsserie som riktar sig till elever på högstadiet och

gymnasiet och *Agera tillsammans (AT)* är en anpassad lektionsserie som riktar sig till elever i 10-11 års ålder. Det pågår ett utvecklingsarbete i staden att ta fram kompletterande MVP-lektioner, där eleverna kommer att ges möjlighet att diskutera och lära sig mer om hedersrelaterat våld och förtryck.

Utbildningsförvaltningen ger också ett särskilt stöd till skolor för att utveckla det normkritiska värdegrundsarbetet. Skolor har möjlighet att ansöka om medel för att driva utvecklingsarbete kring exempelvis jämställdhet, sex och samlevnad, HBTQ diplomering, motverkande av kränkningar och trakasserier på nätet, normkritik eller våldsprevention. Skolor har även möjlighet att få stöd i strategiska frågor gällande utveckling av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och för att utveckla det normkritiska värdegrundsarbetet på den enskilda skolan.

Det är viktigt att skolor fortsätter att stärka elevernas kunskaper kring barns rättigheter, som en del i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns bra stödmaterial att använda i form av lektionsupplägg, filmer och skönlitteratur för elever från årskurs 4-9 och gymnasiet. Det pågår ett utvecklingsarbete på ett antal skolor i staden med att ta fram ett bildstödsmaterial för att kunna samtala med eleverna från förskoleklass till årskurs 3 om jämställdhet, normer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Konsekvenser för jämställdhet och för barn och barns rättigheter

Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet föreslås justeras omedelbart med anledning av svarstiden på remissen.

Bilaga

Motion om att införa ett slöjförbud i Stockholms stads grundskolor